

ЩОДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «ЕНЕРГОРИНОК»

Руденко Л.Д.,

доцент кафедри АГПФЕБ

Навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету,

кандидат юридичних наук, доцент;

Грудницька С.М.,

завідувач сектору сприяння розвитку економіко-

правових досліджень Інституту економіко-правових

досліджень НАН України,

доктор юридичних наук, професор

Прийняття Закону України «Про ринок електричної енергії» [1] передбачає низку організаційних та структурних змін щодо правового статусу державного підприємства «Енергоринок» (далі – ДП «Енергоринок»). Відповідно до концепції, яка закладена у новому Законі, ДП «Енергоринок» буде реорганізовано шляхом поділу на двох окремих суб'єктів господарювання – оператора ринку та гарантованого покупця у організаційно-правовій формі державного підприємства. Перший буде працювати як «своєрідна денна енергобіржа», а другий – виконувати функцію згладжування цінових коливань для споживача і виконання зобов'язань перед «зеленою» енергетикою. Але слід зазначити, що досвід реалізації реформ в нашій країні свідчить про некоректне втілення концепцій, які ефективно працюють у розвинених країнах.

Виходячи з цього, **метою** дослідження є конкретизація правового статусу ДП «Енергоринок» на шляху практичної реалізації нової моделі ринку електричної енергії.

Для реалізації поставленого завдання представляється доцільним визначити особливості правового статусу ДП «Енергоринок» у перехідний дворічний період реалізації нового Закону України «Про ринок електричної енергії». Фактично під час перехідного періоду відповідні профільні органи державної влади повинні визначити механізм реорганізації ДП «Енергоринок» шляхом поділу на двох суб'єктів господарювання: оператора ринку та гарантованого покупця.

Протягом перехідного періоду залишається працювати стара модель «єдиного покупця», коли всі суб'єкти енергетики (генеруючі компанії,

розподільчі компанії, постачальники електроенергії) формують Оптовий ринок електроенергії (далі – ОРЕ). ДП «Енергоринок» є комерційним оператором ОРЕ і тим самим «єдиним покупцем» електричної енергії. Тобто на перехідний період правовий статус ДП «Енергоринок» характеризується тим, що це унітарне державне підприємство та суб'єкт природної монополії. Передача та розподіл електричної енергії господарська практика та законодавство відносять до сфери природних монополій. За визначенням природною монополією є стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва [2, с. 210]. Але питання чи дійсно на ринку енергопостачання більш ефективним є відсутність конкуренції залишається відкритим.

Після завершення перехідного періоду повинна бути впроваджена модель двосторонніх договорів з балансуєчим ринком. У жовтні 2015 року Національна комісія що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг на відкритому засіданні підтримала План-графік впровадження нової моделі ринку електричної енергії. Проте у цьому графіку вказано лише строки корпоратизації ДП «Енергоринок» та створення оператора ринку та гарантованого покупця без визначення їх організаційно-правових форм. КМУ створено Координаційний центр із забезпечення запровадження нового ринку електричної енергії [3], на який покладено реалізацію Закону України «Про ринок електричної енергії».

В Україні затверджена поетапна концепція переходу від існуючої моделі ринку до прогресивнішої конкурентної моделі двосторонніх контрактів з балансуєчим ринком.

Згідно з властивостями нової моделі ринку учасники ринку вільні вибирати між комбінацією довго-, середньо- короткострокових договорів та купівлею-продажем електричної енергії на балансуєчому ринку. Складність цієї моделі полягає у тому, що через можливість учасників ринку укласти контракти безпосередньо між собою обсяги, зазначені в контрактах, мають бути узгоджені з роботою системи у реальному часі, а це потребує запровадження складного сучасного технічного обладнання.

Найрозвиненіші країни світу одержали структуру ринку, яка базується на двосторонніх контрактах. Враховуючи світовий досвід розвитку оптових ринків

електричної енергії, норми Європейської Енергетичної Хартії та вимоги Директив Європейського парламенту стосовно загальних правил на внутрішньому ринку електричної енергії, а також особливості функціонування об'єднаної енергетичної системи України, подальший розвиток системи відносин ОРЕ передбачає поступовий перехід від діючої системи шляхом її подальшої лібералізації до перспективної моделі повномасштабного конкурентного ринку, який включатиме: ринок прямих товарних поставок електричної енергії, що функціонує на основі двосторонніх договорів купівлі-продажу електричної енергії між виробниками і споживачами, як на біржі, так і на позабіржовому ринку; балансуєчий ринок електричної енергії; ринок фінансових контрактів; ринок допоміжних послуг.

Проте аналіз Закону України «Про ринок електричної енергії» та Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» [4] вказує на прогалини у механізмі реорганізації ДП «Енергоринок» та аргументації доцільності змін досвідом розвинених країн без врахування особливостей трансформації для пострадянських країн, які мають іншу енергетичну систему. Національний ОРЕ фактично є державною монополією в умовах олігархічної клептократії. Тому на шляху трансформації та реорганізації ДП «Енергоринок» виникає низка ризиків: нечесна конкурентна боротьба між олігархічними кланами, забезпечення національної енергетичної безпеки (зберігається істотна енергетична залежність від РФ), небезпека захоплення ліквідних активів ДП «Енергоринок» з боку афільованих до вертикально-інтегрованих енергетичних монополістів суб'єктів господарювання, боротьба за вигідні умови діяльності на енергетичному ринку, одержання державної підтримки. Фактично у зазначених нормативно-правових актах не впроваджено адекватний організаційно-господарський механізм реорганізації ДП «Енергоринок». Окрім цього, необхідність реорганізації ДП «Енергоринок» передбачає відмову від перехресного субсидювання одних категорій споживачів за рахунок інших. Незважаючи на це, об'єми перехресного субсидювання населення за рахунок інших категорій споживачів збільшуються.

Тобто реалізація нової моделі ринку електроенергії потребує більш ефективних засобів державного регулювання, реального запровадження саморегульованих механізмів ліберального ринку.

Таким чином, проведений аналіз вказує на доцільність розробки Координаційним центром з впровадження нової моделі електроенергії порядку реорганізації ДП «Енергоринок» шляхом поділу на двох суб'єктів господарювання: оператора ринку та гарантованого покупця (ДП). У зазначеному порядку доцільно визначити організаційно-правову форму оператора ринку. Також перед процедурою реорганізації ДП «Енергоринок» доцільно вирішити питання заборгованості, що існують між учасниками ринку та проблеми, пов'язані з перехресним субсидюванням.

Література:

1. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.04.2017 року // Офіційний вісник України. – 2017. - № 49. – Ст. 1506.
2. Господарське право: Навч. посібник у схемах і таблицях / За заг. ред. канд. юрид. наук, доц. Шелухіна М.Л. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 616 с.
3. Про утворення Координаційного центру із забезпечення запровадження нового ринку електричної енергії: постанова КМУ від 09.08.2017 року // Офіційний вісник України. – 2017. - № 66. – Ст. 1955.
4. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»: розпорядження КМУ від 18.08.2017 року // Урядовий кур'єр. – 2017. - № 167.

Руденко, Л.Д. Щодо питання правового статусу державного підприємства «Енергоринок» / Л.Д. Руденко, С.М. Грудницька // Міжгалузеві зв'язки цивільного, господарського та трудового права: матеріали Веукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 28 вересня 2017 року): у 2-х ч. - Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2017. – Ч.1. - С. 205-208.